

New York-palota

A budapesti Nagykörút egyik legimpozánsabb épülete, a New York-palota a kezdetekkor biztosítótársasági székházként üzemelt, azonban művelődéstörténeti jelentőséggel is bír. Története a 19. században indult, amikor Max Aufricht magyar tanító Budapestre érkezett. Ambícióinak köszönhetően tanítóból hamarosan sikeres jogász lett, és Párizsba utazott, ahol a New York Biztosító Társaság igazgatójával karöltve hozták létre a biztosító magyarországi hálózatát, amelynek hamarosan székházra lett szüksége.

Az elképzelés egy eklektikus stílusú, hatalmas épület volt a város központjában, nemsokára ki is adták a megbízást az épület megtervezésére Hauszmann Alajosnak, aki Korb Flóris és Giergl Kálmán közreműködésével tervezte meg a patinás, négy emeletes palotát és a benne elhelyezkedő földszinti Kávéházat. 1894-es átadását követően a földszinten berendezett, pompás New York Kávéház hamar az irodalmi és művészi élet központjává vált: a művészek, írók és költők kedvenc gyülekezőhelyeként vonult be a történelembe és a magyar kultúrhistóriába. A pazar, tágas belsőter kialakítására már a korai években nagy hangsúlyt fektettek. A több elkülönített térre tagolódó belső teret csavart márványoszlopokkal választották el egymástól. A Kávéház külső szobordíszei, a jellegzetes tizennégy bronz ördög faunalak Senyey Károly munkáját dicséri, és az érzékiséget, a csúfolódó kedvet szimbolizálják. Itt található „El Asmodáj” alakja is, amely a kávé és a gondolkodás szellemét hirdeti a mai napig, ezzel támogatva, inspirálva a betérő művészeket. A New York Kávéházba belépve máig érezhető a történelem egy cseppje. Számos híres írónk, költőnk töltötte

itt az idejét, többek között a budapesti kávéházban, a karzaton született meg a Pál utcai fiúk története is, Molnár Ferenc tollából.

Olyan neves művészeink törzshelyévé vált az épület mint Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Gárdonyi Géza, Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, Illyés Gyula, Weöres Sándor.

Forrás: <http://dka.oszk.hu/>

A filmszakma jeles alakjai is rendszeres látogatók voltak a fiatal Korda Sándortól kezdve, a magyar filmgyártás úttörőjeként ismert Jankovics Jenőn át a filmtörténész Lajta Andorig. Kacsóh Pongrác a kávéház zongoráján komponálta a János vitéz c. operettje dallamait, de Kálmán Imre is itt alkotta több darabját. A képzőművészek közül Szinyei Merse Pál csoportja, a Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre talált alkotó és kiállítóteret itt.

A kávéház igényességét jelzi, hogy később Molnár C. Pál étlapsorozatot készített számára. A '20-as években egy felújítást követően a művészvilág és az előkelőségek kedvenc találkozóhelyévé vált ismét, ami a külföldi művészvendégek számára is kötelező látványosság lett. Az irodalmi jelleg kissé elhalványult és már nem jelentett központi helyet az íróknak. Sokkal inkább szórakozóhellyé vált, ám a vendégkönyv szerint megfordult itt Josephine Baker táncosnő, Benjamino Gigli operaénekes, Thomas Mann író és Maurice Ravel zeneszerző is. A magyar hírességek közül Csontos Gyula színész, Harsányi Zsolt újságíró és színigazgató, Kernstok Károly festőművész vagy épp Korányi Frigyes orvos. A '30-as évek második felére a gazdasági válság, az új mulatók megjelenése és ezeknek a belváros felé tolódása miatt a New York elvesztette fényét a vállalkozás csődbe ment.

A II. világháborúban az épület súlyosan megsérült, illetve funkcióváltás után csak 1954-ben nyitotta meg kapuit kávéházként. Egy átmeneti időre ismét az irodalmi élet középpontjává vált. A Szépirodalmi, az Európa, a Móra Könyvkiadó, majd a Pallas Lap- és Könyvkiadó, irodalmi folyóiratok, illetve napi- és hetilapok szerkesztőségei működtek az épületben.

A kávéház rendszeres látogatói között voltak Tersánszky Józsi Jenő, Vas István, Tamási Áron, Illyés Gyula, Fejes Endre és Karinthy Ferenc is.

1975-ben újabb műemléki rekonstrukción esett át, majd az 1990-es években zárva tartó épületet a Boscolo Csoport a 2000-es években elegáns szállodává alakította, amely 2006-ban nyitott meg ismét. A kávéház ismét régi fényében nyílt újra. A rekonstrukció 2007-ben elnyerte az Európai Unió műemlékvédelmi díját, az Europa Nostra díjat. A kávéház 2011-ben és 2013-ban elnyerte a világ legszebb kávéháza címet.